LIETUVOS RESPUBLIKOS
2027–2029 METŲ BIUDŽETO PATVIRTINIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos 2027–2029 metų biudžeto patvirtinimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas) parengtas įvertinus gautas Lietuvos Respublikos Seimo Biudžeto ir finansų komiteto, kitų Seimo komitetų išvadas, Seimo komisijų, Seimo narių, valstybės institucijų ir įstaigų bei asociacijų ir piliečių pasiūlymus dėl Lietuvos Respublikos 2027–2029 metų biudžeto patvirtinimo įstatymo projekto Nr. XVP-1980, kurių vertė 2027 metais yra virš 1,3 milijardo eurų, taip pat įvertinus Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės ir Lietuvos banko pastabas ir siekiant patvirtinti agreguotas Lietuvos Respublikos 2027–2029 metų konsoliduotojo biudžeto pajamas, agreguotą asignavimų limitą ir jo dalis, tenkančias valstybės biudžetui, savivaldybių biudžetams, valstybės socialinių fondų biudžetams ir Privalomojo sveikatos draudimo fondo (toliau – PSDF) biudžetui, ir kitus valstybės biudžeto, savivaldybių biudžetų finansinius rodiklius.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos finansų ministerijos Biudžeto departamento (direktorė Daiva Kamarauskienė, tel. +370 659 78 702, el. p. daiva.kamarauskiene@finmin.lt), Finansų politikos departamento (direktorius Irmantas Mikulėnas, tel. +370 606 36 382, el. p. irmantas.mikulenas@finmin.lt) ir Valstybės iždo departamento (direktorė Rasa Kavolytė, tel. +370 607 92 003, el. p. rasa.kavolyte@finmin.lt) specialistai.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Kiekvieniems ateinantiems 3 biudžetiniams metams valstybės, savivaldybių, valstybės socialinių fondų ir PSDF biudžetų rodikliai nustatomi priimant įstatymą.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Seimas apsvarstė Įstatymo projektą ir pasiūlė Lietuvos Respublikos Vyriausybei jį patobulinti. Vyriausybė išnagrinėjo visas gautas Seimo komitetų išvadas ir Seimo komisijų, Seimo narių, valstybės institucijų ir įstaigų bei asociacijų ir piliečių pasiūlymus.

Atsižvelgiant į kartu su Įstatymo projektu teikiamo Lietuvos Respublikos loterijų ir lošimų mokesčio įstatymo Nr. IX-326 3 ir 5 straipsnių ir trečiojo skirsnio pakeitimo įstatymo projekto nuostatas, valstybės biudžeto pajamos iš loterijų ir lošimų mokesčio didinamos 9 900 tūkst. eurų.

Atsižvelgiant į kartu su Įstatymo projektu teikiamo Lietuvos Respublikos akcizų įstatymo Nr. IX-569 78 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto nuostatas, pajamos iš akcizų didinamos 6 183 tūkst. eurų.

Įvertinus iš institucijų gautą patikslinančią informaciją, planuojamos pajamos iš dividendų didinamos 7 800 tūkst. eurų.

Iš viso 2027 metais valstybės biudžeto planuojamos pajamos, įskaitant Europos Sąjungos ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšas, didinamos 23 883 tūkst. eurų (Įstatymo projekto 2 priedas) ir yra 22 180 813 tūkst. eurų.

Patikslinus valstybės biudžeto pajamas, tikslinamos ir agreguotos konsoliduotojo biudžeto pajamos, kurios yra 37 688 798 tūkst. eurų 2027 metais, 38 797 451 tūkst. eurų 2028 metais ir 39 635 909 tūkst. eurų 2029 metais.

Visi valstybės biudžeto asignavimų pakeitimai nurodomi šio aiškinamojo rašto 1 ir 2 prieduose. Įvertinus šiuos pakeitimus Įstatymo projekte:

- agreguotas asignavimų limitas yra 41 995 298 tūkst. eurų 2027 metams, 42 634 458 tūkst. eurų 2028 metams ir 43 397 897 tūkst. eurų 2029 metams;
- valstybės biudžeto asignavimai yra 27 945 230 tūkst. eurų 2027 metams, iš jų 3 212 275 tūkst. eurų – Europos Sąjungos ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšos, 27 487 561 tūkst. eurų 2028 metams ir 27 257 897 tūkst. eurų 2029 metams.

Įvertinus tai, kad 2026 m. spalio 15 d. priimtas Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo Nr. XI-242 2, 3, 4, 8, 13, 34, 42, 44, 48, 49, 52, 53, 54, 57, 58, 59, 61, 68, 74, 76^1, 76^2, 77, 82, 83, 84, 85 ir 87 straipsnių pakeitimo įstatymas, pagal kurį valstybiniams mokslinių tyrimų institutams, kurių teisinė forma yra viešosios įstaigos, suteikiama teisė skolintis, Įstatymo projekto 12 straipsnio 2 dalis papildyta, kad nustatyti skolinimosi limitai taikomi ir valstybiniams mokslinių tyrimų institutams, kurių teisinė forma yra viešosios įstaigos.

Atsižvelgiant į tai, kad asignavimų valdytojai perskirstė jiems siūlomus skirti asignavimus, taip pat į papildomai asignavimų valdytojams siūlomas skirti sumas, kurios nurodytos šio aiškinamojo rašto 1 priede, Įstatymo projekte tikslinamos dotacijos savivaldybių biudžetams iš valstybės biudžeto, atitinkamai – savivaldybių biudžetų pajamos ir savivaldybių biudžetams tenkanti asignavimų limito dalis (Įstatymo projekto 1 ir 6 priedai).

Kadangi buvo patikslintas Lietuvos Respublikos valstybės socialinių fondų biudžetų 2027 metų rodiklių patvirtinimo įstatymo projektas numatant didesnes Valstybinio socialinio draudimo fondo išlaidas 2027–2029 metais, tikslinamas Įstatymo projekto 1 priedas.

Didėjant valstybės biudžeto pajamoms iš dividendų ir akcizų, atitinkamai siūloma tikslinti 2027 metų Rezervinio (stabilizavimo) fondo lėšų sąmatą (Įstatymo projekto 7 priedas) ir 2027 metų Valstybės gynybos fondo lėšų sąmatą (Įstatymo projekto 8 priedas).

Siekiant išlaikyti gynybai skiriamus 5 procentus bendrojo vidaus produkto, Įstatymo projekte siūloma papildyti teisę Finansų ministerijai skolintis valstybės vardu Lietuvos Respublikos krašto apsaugos reikmėms užtikrinant iki 5 procentų bendrojo vidaus produkto skyrimą, kai atsiranda papildomų lėšų poreikis Finansų ministerijai paskelbus Lietuvos Respublikos bendrojo vidaus produkto prognozę.

Kartu Įstatymo projekte siūloma suteikti naują teisę Finansų ministerijai skolintis valstybės vardu 2026 metais savivaldybių biudžetų negautoms pajamoms iš gyventojų pajamų mokesčio kompensuoti (vadovaujantis Lietuvos Respublikos savivaldybių biudžetų pajamų nustatymo metodikos įstatymo 13 straipsniu), nes, Finansų ministerijos vertinimu, 2026 metais pajamų iš gyventojų pajamų mokesčio surinkimas šalies mastu gali nereikšmingai atsilikti nuo plano.

Įstatymo projekto 10 priede patikslintos 2027–2029 metais valstybės saugumo ir gynybos valstybės veiklos srities stebėsenos rodiklio „Profesinės karo tarnybos karių skaičius (vnt.)“ siekiamos reikšmės 2027 ir 2029 metais, nes, atsižvelgiant į besikeičiančią geopolitinę situaciją, įgyvendinant Valstybės gynimo tarybos sprendimus dėl krašto apsaugos sistemos finansavimo ir plėtros, Dvidešimt pirmosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės prioritetus, Dvidešimt pirmosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2026 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 675 „Dėl Dvidešimt pirmosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, nuostatas, numatomas profesinės karo tarnybos karių skaičiaus augimas.

Pagal Įstatymo projektą, 2027–2029 metų grynųjų išlaidų[1] augimo ribos yra viršijamos, įvertinus išlygą gynybos išlaidoms[2] (1 lentelė), o valdžios sektoriaus deficitas viršija 3 proc. BVP pamatinę ribą (2 lentelė).

[1] **Grynosios išlaidos** suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Reglamente (ES) 2024/1263.

[2] Šias išlaidas vertinant pagal 2013 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (ES) Nr. 549/2013 dėl Europos nacionalinių ir regioninių sąskaitų sistemos (ESS2010) nustatytą funkcijų klasifikatorių – gynybos funkcijai priskiriamas valdžios sektoriaus išlaidas (COFOG.02).

1 lentelė. Įstatymo projekto atitikimas grynųjų išlaidų augimo riboms

			2026 m.	2027 m.	2028 m.	2029 m.
	FSP pateiktos ir Tarybos patvirtintos grynųjų išlaidų augimo ribos					
1	Grynosios išlaidos(žr. 1 pastabą)	pokytis, proc.	5,2	4,8	4,5	4,3
2	Grynosios išlaidos	sukauptas(žr. 2 pastabą) augimo tempas, proc.	11,6	17,0	22,3	27,5
	Projekcija pagal Įstatymo projektą		**2026 m.**	**2027 m.**	**2028 m.**	**2029 m.**
3	Grynosios išlaidos	pokytis, proc.	12,2	8,1	7,2	4,0
4	Grynosios išlaidos	sukauptas(žr. 2 pastabą) augimo tempas, proc.	25,3	33,3	42,9	48,6
	Nuokrypiai		**2026 m.**	**2027 m.**	**2028 m.**	**2029 m.**
5	Metinis grynųjų išlaidų nuokrypis nuo FSP grynųjų išlaidų augimo ribų	proc. BVP	2,5	1,2	1,1	-0,1
6	Sukauptas grynųjų išlaidų nuokrypis palyginti su FSP	proc. BVP	3,7	4,8	5,6	5,2
7	Lankstumas dėl išlygos gynybos išlaidoms(žr. 4 pastabą)	proc. BVP	1,5	1,5	1,5	0,0
8	Sukauptas grynųjų išlaidų nuokrypis palyginti su FSP, įvertinus lankstumą dėl išlygos gynybos išlaidoms(žr. 6 pastabą)	proc. BVP	2,2	3,3	4,1	5,2

Šaltinis: Finansų ministerija.

Pastabos:

1. Atitinka Tarybos rekomendaciją[3], kuria pritariama Lietuvos FSP ir FSP pateiktoms grynųjų išlaidų augimo riboms.
2. Sukauptas augimo tempas yra išlaidų pokytis nuo 2024 metų (2024 m. – baziniai FSP metai).
3. Skaičiuojant grynųjų išlaidų augimą 2026–2029 metais įvertintas pagal 2026 metų lapkričio 26 d. turimus duomenis projektuojamas diskrecinių pajamų priemonių poveikis.
4. Išlyga gynybos išlaidoms taikoma 2025–2028 m. laikotarpiu[4].
5. Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projektu planuojamo laikotarpio paskutiniai metai neviršija FSP laikotarpio paskutinių metų, Lietuvos metinėje (2026 m.) pažangos ataskaitoje nebuvo nustatytos grynųjų išlaidų augimo ribos[5], todėl Įstatymo projektu planuojamas grynųjų išlaidų augimas yra lyginamas su FSP pateiktomis grynųjų išlaidų augimo ribomis.
6. Įstatymo projektą 2027–2028 m. atitinkančių grynųjų išlaidų augimo nuokrypis nuo grynųjų išlaidų augimo ribų būtų mažesnis, Europos Komisijai įvertinus ir Tarybai priėmus sprendimą dėl Lietuvos prašymo nukrypti leidžiančios išlygos taikymo srities praplėtimo.

Kadangi vidutinio laikotarpio 2028–2029 metais grynųjų išlaidų augimo nuokrypis nuo FSP nustatytų ribų kaupiasi toliau, todėl 2027 ir vėlesniais metais reikalingos išlaidas mažinančios ir (arba) pajamas didinančios diskrecinės priemonės.

Pagal Įstatymo projektą ir kitų valdžios sektorių sudarančių biudžetų planuojamus duomenis projektuojama, kad vidutiniu laikotarpiu 2026–2029 metais valdžios sektoriaus deficitas viršys –3 proc. BVP pamatinę vertę. Kaip ir ankstesniais metais, beveik visas valdžios sektoriaus deficitas susidaro centrinės valdžios subsektoriuje, pajamoms augant lėčiau negu didėja išlaidos. Planuojamas išlaidų atotrūkis nuo pajamų lemtų didėjantį skolos ir BVP santykį, kuris vidutinio laikotarpio pabaigoje artės prie 60 proc. BVP (2 lentelė).

[3] **2025 m. liepos 8 d. Tarybos rekomendacija, kuria pritariama Lietuvos nacionaliniam vidutinės trukmės laikotarpio fiskaliniam struktūriniam planui**, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=OJ:C_202503959.

[4] **2025 m. liepos 8 d. Tarybos rekomendacija, kuria Lietuvai leidžiama nukrypti nuo Tarybos pagal Reglamentą (ES) 2024/1263 nustatyto didžiausio grynųjų išlaidų augimo tempo,**
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lt/TXT/HTML/?uri=OJ:C_202503969.

[5] Pagal Lietuvos Respublikos fiskalinės valdysenos įstatymo 7 straipsnio 2 dalį „tiems biudžeto patvirtinimo įstatymo projekte planuojamiems metams, kuriems Seimas nėra nustatęs grynųjų išlaidų augimo ribų, <...> apskaičiuotos grynųjų išlaidų augimo ribos pateikiamos kiekvienais metais rengiamoje metinėje pažangos ataskaitoje“. Seimo patvirtintos grynųjų išlaidų ribos pateikiamos FSP. Ši Fiskalinės valdysenos įstatymo nuostata bus taikoma rengiat Lietuvos 2029-2033 m. FSP. Lietuvos 2025–2029 m. FSP buvo parengtas vadovaujantis Reglamentu (ES) 2024/1263, tačiau dar negaliojant Fiskalinės valdysenos įstatymui.

2 lentelė. Valdžios sektoriaus balansas ir skola

		2025 m.	2026 m.	2027 m.	2028 m.	2029 m.
		proc. BVP	proc. BVP	proc. BVP	proc. BVP	proc. BVP
1	Grynasis skolinimas (+) / skolinimasis (–)	–1,8	–3,3	–3,9	–4,6	–3,9
2	Grynasis skolinimas (+) / skolinimasis (–), jeigu krašto apsaugos srities išlaidos karinei įrangai ir atsargoms įsigyti būtų vertinami pinigų srautų principu	–2,9	–4,8	–4,9	–4,7	–3,9
3	Struktūrinis balansas	–1,6	–3,1	–3,8	–4,6	–3,9
4	Struktūrinis pirminis balansas	–0,7	–2,0	–2,4	–3,0	–2,0
5	Valdžios sektoriaus skola	39,3	43,8	48,2	50,7	54,3
6	Valdžios sektoriaus skolos pokytis	1,6	4,5	4,4	2,6	3,6

Šaltiniai: Valstybės duomenų agentūra, Finansų ministerija.
Pastabos:
1. Dėl apvalinimo eilučių sumos gali nesutapti su detaliais duomenimis.
2. Projekcija atitinka 2026 metais projektuojamus ir Įstatymo projektu 2027–2029 metais planuojamus grynųjų išlaidų augimus ir Įstatymo projekto rengimo metu turimą naujausią valdžios sektoriaus pajamų projekciją.

Įstatymo projektas parengtas neatsižvelgiant į nepriklausomos fiskalinės institucijos (Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės) 2026 m. lapkričio 5 d. išvadoje Nr. BPE-7 „Dėl 2027–2029 m. Lietuvos biudžeto projekto“ (toliau – NFI išvada) pateiktą išvadą, kad Lietuvos Respublikos 2027–2029 metų biudžeto patvirtinimo įstatymo projekte planuojamos grynosios išlaidos neatitinka nei nacionalinių, nei Europos Sąjungos fiskalinės drausmės taisyklių. Dėl to, vadovaujantis Lietuvos Respublikos fiskalinės valdysenos įstatyme numatytu atsižvelgimo į NFI išvadą arba paaiškinimo principu, Vyriausybė, kartu su Įstatymo projektu pateikia paaiškinimą, kodėl neatsižvelgia į NFI išvadą ir netobulina Įstatymo projekto taip, kad šis atitiktų taisykles.

Įstatymo projektu neatliepiamas Europos Komisijos 2026 m. lapkričio 24 d. paskelbtas Lietuvos biudžeto projekto vertinimas[6]:

„<...> kyla rizika, kad Lietuvos biudžeto projektas iš esmės neatitiks Tarybos rekomendacijoje, kuria pritarta Lietuvos FSP, nustatyto didžiausio galimo grynųjų išlaidų augimo, net ir atsižvelgiant į išlygą gynybos išlaidoms. Dėl to gali būti nepasiekti FSP numatyti valdžios sektoriaus deficito ir skolos tikslai. Todėl Komisija ragina Lietuvą nacionaliniame biudžeto sudarymo procese imtis reikiamų priemonių, kad būtų užtikrinta, jog 2027 m. fiskalinė politika atitiktų Tarybos rekomendaciją.“

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikia imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymo projektą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Galima priimto įstatymo įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priėmus Įstatymo projektą, įtakos kriminogeninei situacijai, korupcijai nenumatoma.

7. Galima priimto įstatymo įtaka verslo sąlygoms ir plėtrai

Priėmus Įstatymo projektą būtų sudaromos palankesnės finansinės galimybės verslui energetikos, mokslinių tyrimų ir inovacijų, žemės ūkio, aplinkos ir pan. srityse.

8. Įstatymo projekto atitiktis strateginio lygmens planavimo dokumentams

[6] **EK nuomonė dėl 2027 metų Lietuvos biudžeto projekto**, https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/f333e2d5-35f3-4c65-95a4-b9ce2e46acdd_en?filename=C_2026_9509_1_EN_Lithuania_v2.pdf.

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymo projektą, galiojančių įstatymų pakeisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Įstatymo projekto atitiktis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams ir Įstatymo projekto sąvokų ir jas įvardijančių terminų įvertinimas Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymo projektu neapibrėžiama naujų sąvokų ir jas įvardijančių terminų.

11. Įstatymo projekto atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos teisei

Įstatymo projekto nuostatos neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms, Europos Sąjungos dokumentams.

12. Įstatymui įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, šių aktų rengėjai ir terminai

Priėmus Įstatymo projektą:

1) Vyriausybė paskirstys 2027 metų centrinės valdžios sektoriaus subjektų skolinimosi limitą;

2) Vyriausybė paskirstys Valstybės gynybos fondo lėšų sąmatoje patvirtintas metines išlaidas Lietuvos Respublikos Valstybės gynybos fondo įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje nurodytiems tikslams;

3) susisiekimo ministras paskirstys Valstybinio kelių fondo lėšų sąmatoje patvirtintas metines išlaidas Lietuvos Respublikos Valstybinio kelių fondo įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje nurodytiems tikslams.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymui įgyvendinti papildomų lėšų nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai, rekomendacijos ir išvados

Nuomonę dėl Įstatymo projekto pateikė Valstybės kontrolė ir Lietuvos bankas.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

„Biudžetas“, „savivaldybės biudžetas“, „vidutinės trukmės biudžetas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Kartu su šiuo aiškinamuoju raštu teikiami aiškinamojo rašto priedai: papildomai siūlomi skirti (mažinti) asignavimai (1 priedas), siūlomi perskirstyti asignavimai, nekeičiant bendros asignavimų sumos, (2 priedas).

_____